

Misovicz Tibor

Tényleg, hová is ... ?

Megjegyzések Papp Z. Attila Quo vadis Sapientia? című cikke kapcsán

A Sapientia története elég érdekes ahhoz, hogy a legkülönbözőbb alkalmból lehetőséget nyújtson a nyilvános véleményalkotásra a legszélesebb közönség számára, és persze elég összetett is ahhoz, hogy a megnyilatkozásokban keveredjenek az anekdotikus és a tárgyyszerű elemek. A végleges akkreditáció közelgő időpontja mindenképpen időszerűvé teszi a nézetek megfogalmazását, hiszen ez önmagában is fontos korszakhatár egy felsőoktatási intézmény életében. Lezár fontos tevékenységeket, értékeli az erőfeszítéseket, az EMTE esetében ráadásul időben is egybeesik a 2000 táján kidolgozott stratégiai – azaz hosszútávú – fejlesztési elképzelések horizontjával. Tudva, vagy nem tudva, akkreditációra való végső előkészületek közben az egyetem most éli az akkreditációt követő időszakra vonatkozó stratégia-alkotás idejét is.

Nem volna célszerű azt gondolni, hogy ez a munka kiváltható lenne egy tudományos folyóiratban zajló véleménycserével, abban talán mégis reménykedhetünk, hogy a többoldalú megközelítés az elkötelezett, nem-szakmai közvélemény hasznos hozzájárulása lehet az új stratégia kialakításához. Jóllehet az egyetem történetéhez kapcsolódó szerepem alapján ma már a visszatekintő anekdotázásban volnék „erősebb”, a szerkesztők felkérését most inkább a stratégia-alkotáshoz kapcsolódó megjegyzések megfogalmazására használnám. A stratégia-alkotás elemei közül is a helyzetértékeléshez, a környezetelemzéshez és a célkijelöléshez fűznék néhány laikus gondolatot.

Helyzetértékelés

A Sapientia – az egyszerűség kedvéért nevezzük így az alapítvány, az EMTE, a PKE és a különböző kapcsolódó jogi személyek együttesét – eddigi teljesítményét gyakran bírálják, sokan beszélnek róla fanyalogva, az értékelés azonban akkor állhat biztos alapokon, ha helyesek a viszonyítási pontok. Ismert gondolat, hogy a kielégítő eredmény csak a használt mérce kérdése, esetünkben azonban az intézmény összetettsége, a téma tárgyalásához kapcsolódó érzelmek és nem utoljára az elvégzett munka értékelése miatt is különösen fontos a viszonyítás alapja.

A „Bolyai”-t ebben az összevetésben – úgyis mint mítoszt, úgyis mint intézményi projektet – értelmetlennek tartom előhozni. Már az eredeti cél sem a Bolyai-egyetem újrateremtése volt, hanem egy olyan valóságos felsőoktatási intézmény létrehozása, amely – mindaddig, amíg a Bolyai vagy bármi ehhez hasonló meg nem születik, többek között Románia kormányának támogatásával – versenyképes tanulási lehetőséget és idővel elfogadott diplomát adjon mindazoknak, akik ezt egy magyar nyelvű intézmény keretei között kívánják megtenni, illetve megszerezni. A mérlegelés szempontja itt inkább a romániai felsőoktatás lehet. Különösen a magyarok által intenzívebben látogatott (magán)intézményekhez képest viszonyítva mit nyújt a Sapientia oktatási színvonalban, infrastrukturális szolgáltatásokban, diákéletben, kutatási programokban, belső demokráciában, az autonóm magyar intézményi lét megtapasztalásában stb. Pozitívan elfogult és tájékozatlan kívülállóként most csak emlékeztetnék a román oktatási miniszter, a romániai és magyarországi egyetemi vezetők 2001-es tanévnyitókön tapasztalt meglepetésére, illetve óvatosan megjegyezném, hogy Magyarországról úgy látszik, mintha a Sapientia rendre kimaradna a romániai magánfelsőoktatást is gyakorta elérő, az utóbbi években rendszeres oktatói és diáksztrájkokból.

Alkalmazható azután a divatos „with and without” elemzés, amely megmutathatja, hogy az intézményalapítás javított-e a romániai magyar felsőoktatás, a magyar nyelvű képzések általános helyzetén. Jobb vagy rosszabb lett volna mára a helyzet az egyetem nélkül, ha a magyarul tanuló diákok, a magyarul tanító oktatók számára, ha az úgynevezett akadémiai utánpótlás, a kutatási helyek, kutatási programok helyzetére, vagy ha a különböző intézmények, programok jogi helyzetének rendezettségére gondolunk. A 3200 naplali diák, a 200 fő- és több mint 300 részállású magyar oktató, a százas nagyságrendű PhD ösztöndíjas kétségkívül sokat nyomnak a latban. Érdekes adalék még, hogy közvetlenül az ezredforduló után (talán még ma is) a Sapientia a legtöbb embert foglalkoztató magyar szervezetek közé tartozott Erdélyben.

További értékelési szempontként felvethetők a közösségi teljesítmény, az egyetemmel való azonosulás szociológiai, lélektani kérdései, más példakkal való összevetésben is. Így különösen érdekes lehet a Közép-Európai Frankofon Egyetem létrehozására tett kormányzati felajánlás utóélete. A bejelentés mindenestre arra utal, hogy a román nemzeti közösségben vagy annak egy részében is van politikai akarat, szellemi erő és pénz nagy lélegzetű nemzetközi felsőoktatási projektek kivitelezéséhez (vagy stilszerűen legalább a meghirdetéséhez). Cítálható valóságos hasonlítás pont az 5–6 éve gyakran emlegetett „Tetovói Albán Egyetem” (mára hivatalosan South Eastern European University of Tetovo), amely, különböző nemzetközi és

európai intézmények támogatásával, mintegy 36 millió eurós induló költségvetéssel, gyakorlatilag a Sapientiával egy időben született, vagy akár a 15 éves múlttal rendelkező, időközben Magyarországon akkreditált egykori „Soros Egyetem” is (Central European University).

Ezzel kapcsolatban két jelenségre utalnék. Az egyik a létrehozó tágabb közösség tagjainak, az alapító egyházak vezetőitől, a kivitelező alvállalkozók segédmunkásaiig terjedő lelkesedés és büszkeség, amely az elindulás időszakában világosan érzékelhető volt szinte mindegyik helyszínen. A másik pedig a romániai magyar akadémiai/értelmiségi közösség jelentős csoportjainak egyértelmű távolságtartása az egyetem létesítésével szemben, ami – benyomásaim szerint – döntően máig nem változott.

A lehetséges számos szempont közül kiemelném még a szervezeti teljesítmény és a kitűzött célok összemérését. A támogató szándéka és az alapítás dokumentumai szerint cél volt az önálló intézményként működő PKE és a létrejövő EMTE szervezeti integrációja, továbbá a különböző kompromisszumok és érdekek hatására kialakult egyetemi hálózat egységei közötti szoros együttműködés, értelmes munkamegosztás kialakítása. Ehhez képest a PKE-EMTE közötti intézményi szintű együttműködés saját tapasztalataim (1999-2002) szerint finoman szólva is csak „töredékes” volt, s jelentős változás külső szemlélőként sem volt érzékelhető az elmúlt néhány évben. A rend kedvéért meg kell említeni, hogy az önálló akkreditáció nem teremtett kedvező feltételeket, ám az érdekérvényesítés, az oktatásfejlesztés eddigi törekvései azt jelzik, hogy az integrációnak nem a jogi elismerés hiánya a legnagyobb akadálya. Korábbi tapasztalataim szerint a szervezeti egységek együttműködéséről (szinergia) sem lehet túlzottan kedvező véleményt mondani. Jóllehet a hálózati felépítés a modern szervezetek számos válfaja számára komoly előnyöket kínál, úgy látszik, hogy a „többközpontúság” szükségéből eddig még nem sikerült erényt kovácsolni. Mintha az egyes intézmények, intézményrészek számára a többiek a szükségszerű rosszat, az akadályokat testesítenék meg, semmint a lehetséges többleterőforrást. Erre példaként általában a szakindításokat szokás felhozni, de a hálózatban az oktatási együttműködésen túl is komoly potenciál van. Az informatika, a gazdálkodás, a kutatás, a könyvtár- vagy az ingatlanfejlesztés szolgáltatásai elvileg egy-egy központból is intézhetőek volnának – s ez hosszabb távon talán még a működési költségek csökkentését is eredményezheti.

A szervezeti teljesítmény további fontos jellemzője a megújulás képessége, nyilván az önreflexióval párosulva. A vitaindító helyesen emeli ki az alapítási célok illetve a kiépült oktatási hálózat és a szervezeti működés szabályozása közötti ellentmondást, ez azonban inkább a szándékok és a

lehetőségek közötti viszonyt mutatja, és nem valamely tudatos törekvés eredményét. Az egyetem szervezésében meglehetősen sok volt az improvizatív elem, és felsőoktatási intézményszervezési tapasztalatokkal sem volt „túltőkésítve” a folyamat. (A számos fejlesztési és átvilágítási tanácsadás egyik konklúziója is az importálható szakmai tőke hiánya volt, de ebbe a magyarországi oktatási szakpolitika szakmai teljesítménye is beleszámítandó.)

A hálózatszerű telepítés, az e mögött meghúzódó helyi érdekek kiegyensúlyozása és pénzügyi erőforrások relatív hiánya rugalmas és innovatív eljárásokat igényel, nem beszélve arról, hogy egy kis intézmény ilyen megoldásokkal tűnhet ki társai közül. Az érdekegyeztetés az indulás éveiben ugyan sikeresen működött, ám ennek módja inkább a középkori erdélyi parlament hangulatát idézte, s nem egy modern, projektszerű fejlesztésekre is képes professzionális intézményét. (Alig pótolható veszteség érte az alapítványt – egyéb érdemeit nem említve – a stratégiai tervezés szemléletét határozottan képviselő Birtalan Ákos kényszerű kiválásával.)

Környezetelemzés

Az alapítás és az eddigi működés társadalmi környezetének elemzéséhez – a vitaindító „vázlatos” történeti áttekintéséhez kapcsolódva, és árnyalando az elemzői ítéleteket – szintén csak néhány rövid megjegyzést fűznék, nyilvánvalóan a teljesség igénye nélkül, és elfogultan. Milyen feltételek voltak adottak az egyetem létrehozásának idején?

Először is, az alapítás idején – 1999/2000 – nem állt rendelkezésre öszszefüggő, „létesítési” forgatókönyvvé alakítható és a szakmai érintettek érzékelhető többsége által is támogatott koncepció arról, hogy milyennek kellene lennie az/egy erdélyi magyar egyetemnek. Voltak a régi Bolyai Egyetemre, a leendő Petőfi Egyetemre vonatkozó – jó értelemben vett – álmok, és volt a valóságos oktatás kihelyezett tagozatokból, részintézményekből álló dzsungele.

A Sapientianak azután nemcsak a közismerten összetett erdélyi érdekhálóval (RMDSZ, egyházak, Bolyai Társaság, EME, regionális szereplők, székelyföldi önkormányzatok, kihelyezett felsőoktatási programok stb.), hanem a magyarországi politikai, valamint a kormányzati szereplők széttartó érdekeivel is szembesülnie kellett. Nyílt szembenállás ugyanakkor viszonylag ritka volt, és Magyarországon sem voltak igazán durva támadások. Az akkori legnagyobb ellenzéki párt képviselői persze már a kezdet kezdetén megpróbálták más célokra átcsoportosítani az elkülönített összeget – példá-

ul képviselői módosító indítvány formájában a Magyar Rádió Hangversenyzenekarának a javára –, és ugyanennek a pártnak legendás, az ingatlanfejlesztések ügyeiben a vitaindítóban hiteles forrásként hivatkozott, napilapjában is csúsztatásokkal, korábban megtörtént, a Sapientiával semmilyen kapcsolatban nem álló botrányokhoz kapcsolva próbálták meg összezavarni a képet. Ezek az akciók azonban, különösen már mai szemmel, „megszokott” politikai lépéseknek tekinthetők.

Ekkoriban finoman szólva nem volt támogató vagy legalább nyíltan befogadó közeg Románia politikai-jogi környezete. Kolozsvár polgármestere az egyetemalapítás komolyabb előkészítésének hírére a sajtón keresztül riadóztatta a hazafias román közvéleményt. A jogi szabályozás miatt már az alapító szervezet bejegyeztetése is a vonatkozó törvény rugalmas alkalmazását követelte meg, a vonatkozó törvény pedig eleve a magánszférába utalta a felsőoktatási intézményt. A gyakori és a vitaindítóban is elhangzó „miért éppen az egyházak” kérdésre a „mi lett volna ha” megközelítéssel érdemes talán végigfuttatni a lehetséges partnereket, megvizsgálva, hogy milyen szervezetek, ad absurdum személyek lettek volna – a magyarországi megítélést is szem előtt tartva – hiteles tulajdonosai a leendő intézménynek. Mivel a magyar állam közvetlen tulajdonosi jelenléte akkoriban olyan kockázatnak látszott, ami az egyetem létrehozását is fenyegeti, ez a lehetőség komolyan nem is lett felvetve. Ilyen nagyságrendű fejlesztési program esetében azonban mindenképpen biztosítani kell a keletkező vagyon közösségi tulajdonba kerülésének feltételeit. Ha az elmúlt közel kilencven év fordulatot történetét tekintjük át, akkor látjuk, hogy az utódállamok magyar közösségeit reprezentáló történelmi egyházak a legkülönbözőbb szituációkban bizonyították „túlélőképességüket”. Az államközi megállapodások alapján zajló közös projektek hatékonyságát pedig illusztrálhatja a Romániánál jóval barátságosabb közegben nagyjából ugyanebben az időben Lendván (nem)épülő művelődési központ kálváriája.

Nem volt még olyan – az utóbbi időben erősödő közhiedelemmel ellentétben – „leakasztható”, a helyi körülmények között felhasználható magyarországi „egyetemszervezési” szakértelem. Az alapítás időszakában a külső tanácsadás különböző kísérletek után is csak „learning by doing” jellegű volt.

A fentiekhez képest viszont rendelkezésre állt egy akkora összeg, amely ugyan nyilvánvalóan kevés volt egy egyetem azonnali létrehozásához, viszont nagyságrendekkel haladta meg azokat a forrásokat, amelyeket addig egy önálló „határon túli” projektre a magyar közigazgatás bármely szereplője fordított, illetve bármely határon túli kedvezményezett felhasználhatott.

(1999-ben a határon túli magyarokat érintő összes költségvetési kiadás nem érte el a 3,7 milliárd Ft-ot, 1998-ban pedig a 2,4 milliárd Ft-ot.) Ennek megfelelően például korábban nem, vagy csak alig előforduló pénzügyi és jogi kérdéseket kellett szabályozni, döntési eljárásokat és felhasználási garanciákat kellett teremteni.

Létezett továbbá egy kimondatlan elvárás arra vonatkozóan, hogy az egyetem még abban a magyarországi kormányzati ciklusban kezdje meg a tevékenységét, amelyben a program bejelentése megtörtént. Ezt még utólag sem lehet furcsállni, hiszen jól becsülhető, hogy milyen sors várhatott volna egy több éve az „előkészítés szakaszában” lévő programra a kormányváltást követő, „merjünk kicsik lenni” nemzetpolitikában.

Végül a szakindítások körüli állandó mizériához kapcsolható az a kezdetekben talán nem egészen nyilvánvaló adottság, ami a potenciális oktatói karra vonatkozott. Logikus és célszerű elképzelés volt ugyan, hogy az új egyetem ne teremtsen konkurenciát a már létező és jogilag elfogadott programoknak, idővel azonban be kellett látni, hogy a Romániában magyar nyelven nem létező szakoknak Romániában többnyire csak nem-létező tanárai vannak. A fokozattal rendelkező helyi oktatókra vonatkozó, az akkreditáció szempontjából alapvető feltételt nem lehet magyarországi, vagy máshonnan származó emberekkel teljesíteni. Így azután nagyjából és egészében olyan szakokat lehetett indítani, amelyek személyi feltételei biztosítottak voltak. Különösen tragikus volt ezzel kapcsolatban közelről meg tapasztalni a negyvenes éveiben járó generáció korábbi exodusának következményeit.

Kihívások

A kihívások azonosítása elsősorban a hosszú távú – mondjuk öt évre szóló – stratégiai célok megfogalmazása miatt fontos, éppen ezért az akkreditáció ma már inkább azonnali feladatnak tekinthető. A Sapiientiának alapítása óta, de az elmúlt három évben közvetlenül erre kellett készülnie. A vezetők, a támogatók tudták, hogy a jogi elismerés megszerzése az intézmény további létének alapfeltétele, s az elmúlt hét évben elvégzett minden munka értelme. E nélkül visszamenőleg kérdőjeleződik meg az intézményszervezés értelme.

Naivitás lenne persze úgy tenni, mintha ez csupán technikai kérdés lenne, hiszen közepes tájékozottságú kívülálló számára is világos, hogy az akkreditáció a magyarországi költségvetési támogatás „vékonyodása” miatt egyáltalán nem tekinthető eleve lefutott kérdésnek. Véleményem szerint éppen a finanszíro-

zás jelenti az alapvető kihívást a Sapientia számára. Egzisztenciális jelentősége miatt ez a téma megelőzi az oktatási kínálat fejlesztését is.

Első pillantásra úgy látszik, hogy a gondokat kizárólag a magyarországi „csap” lassú elzárása jelenti. A számok valóban azt mutatják, hogy 2004 – Draskovits Tibor pénzügyminiszteri intézkedései óta – lassan, de egyértelműen csökkent a Sapientia támogatása. Úgy, hogy közben még zajlott az intézmény természetes bővülése is. Arra azonban már csak következtetni lehet, hogy a számok mögött milyen szándékok húzódtak meg. Az elmúlt három évben a magyarországi kormányzat illetékeseinek részéről, de a költségvetési források alakítására komolyabb befolyásoló képességgel rendelkező romániai magyar érdekcsoport képviselőinek részéről sem jelent meg pozitív jövőkép. Válaszok arról, hogy mire és mennyit kellene adni, és mivégre. Inkább a tehetetlenségi nyomaték volt érezhető. A Sapientia támogatása a „határon túli magyarokra” fordított kiadások ma már (vagy még) egyik hagyományos eleme. Eddig egyszerűbb volt talán a takarékoságra hivatkozva folytonosan csökkenteni, mint egyszerre kihúzni az állami költségvetésből.

A kizárólagos támogató jövőbeli elképzeléseiről ma mindössze a nemzetpolitika irányelvei között szereplő „nemzeti jelentőségű intézmények” alapján lehet – homályos – képet alkotni. A szakpolitikai cél általában véve a hosszú távú működés biztosítása, megállapodások, (újabb) átvilágítás, „depolitizálás” alapján. A nevesített intézményi körben nem szerepel a Sapientia, de az „erdélyi magyar felsőoktatás”-ba azért minden bizonnyal beleérthető. A számok, mint mindig, most is biztosabb fogódzót nyújtanak. A 2007. évi költségvetés tervében a nemzeti intézmények támogatására 2,3 milliárd Ft szerepel. A korábban megnevezett kedvezményezettek körét figyelembe véve ez bizonyosan nem lesz elég a szintentartó finanszírozásra sem, nem beszélve a fejlesztésről. Inkább a lassú „kiszáritás” folytatódik tehát. Ennél talán még az is kezelhetőbb lenne, ha a magyar kormány a teljes finanszírozásból történő lassú kivonulás egyértelmű bejelentése mellett világosan megfogalmazná, hogy a jövőben milyen feladatokat vállalna. Például az alapképzés meghatározott költségeinek fedezését, vagy egyes képzési szakirányok fenntartásának garantálását, vagy bármilyen konkrét cél megvalósítását. (Meg kell jegyezni, hogy ennek tisztázása valószínűleg akkor sem lenne elkerülhető, ha a források bővüléséről lehetne beszélni.)

A magyar kormányzat nyilvánvaló tehetetlensége (nemtörődömsége?) azonban megerősíti azt az alapvető kérdést, hogy mire szánja az egyetemet az akkreditáció megszerzése után az alapítók köre, a szélesebb értelemben alapítónak és fenntartónak tekinthető magyar közösség, valamint annak politikai és akadémiai képviselője. Politikai szimpátiák ide, gyakorlati fenntar-

tások oda, a jogi elismerés megszerzésével az egyetem teljesítheti az inkubációs szakasz fő célját, s innentől már nem lehet bizonytalanságra, s ebből adódó cselekvésképtelenségre hivatkozni. A működőképesség biztosítása most már évtizedekre szóló feladat.

A jelenlegi finanszírozási gondok közepette az alapítói közösség nehezen kerülheti el, hogy nagyobb szerepet vállaljon az intézmény fenntartásában, üdvösebb lenne azonban, ha egyúttal a konkrét célok is világosabbá válnának. Az alapító egyházaknak saját intézményeik és közösségeik szempontjából is meg kellene fogalmazniuk a szociális gondozáshoz, az alsó- és középfokú oktatáshoz, a kulturális tevékenységhez kapcsolódó, a magyar közösség várható jövőbeli helyzetét is tükröző felsőoktatási igényeiket, s az ezért „cserébe” általuk nyújtott éves finanszírozást vagy vagyoni támogatást.

Talán az sem a világtól elrugaskodott rafinált feltevés, hogy az Európai Unióhoz csatlakozó Románia kormányától a magyar választókat képviselő politikai szervezet képes lehet közvetlen (címezett) vagy közvetett (kisebbségekre fordított összegekből származó) támogatást kiharcolni. Megjegyzem még, hogyha létezne a kommunikációs igényeken túlmenő közös román-magyar kormányzati együttműködés, akkor ez a kérdés már régen a számítások és a feltételek kidolgozásának szakaszában lehetne.

Végül a harmadik lehetséges pillér a diákok hozzájárulása. Igaz, hogy lassan és közvetve, de a felvételi és a végzési számok jelzik a hallgatói elvárásokat. Ehhez igazíthatóak a képzési díjak. Az ezredforduló környékén megfigyelhető román „magánegyetem-gründölési” láz pedig azt engedi sejtetni, hogy egy-egy intézmény a diákoktól beszedendő összegekre alapozhatta rövid távú megtérülési elvárásait. Ilyen versenykörnyezetben – különösen a végleges „legalizálás” birtokában – nem szentségtörés, hogy a magyar magánegyetem költségvetésének kicsi, de jelentős részét a hallgatói tandíjak képezzék. (Durva számolással és a jelenlegi hallgatói létszámból kiindulva az jön ki, hogy tanévenként és fejenként, a kéthavi romániai átlagfizetés összegével megegyező tandíjjal – feljövő rendszerben, tehát öt év múlva – a jelenlegi magyarországi támogatás mintegy 15%-át lehetne biztosítani. Mondjuk ezt érdemes összevetni a román magánegyetemek tandíjával, s mérlegelni a bevezetés realitását.)

A vállalati együttműködésekben és a helyi közösségtől származó támogatások és a pályázati lehetőségek nagyságrendjüket tekintve nem döntő, de egy-egy ügyben akár életfontosságú kiegészítő források lehetnek.

A fenti felszínes okfejtésből az következik, hogy létezik olyan elvi finanszírozási alternatíva, amelyből valóságos erőfeszítésekkel tényleges finanszírozási terv dolgozható ki.

A finanszírozástól gyorsan vezet az út az oktatási kínálatra vonatkozó egyik konklúzióhoz, a minőséghez. A várható demográfiai helyzet, a romániai és a magyarországi felsőoktatási intézmények versenye mellett – más országokról most nem beszélve – a túlélés garanciája a minőség lehet. Pontosabban olyan színvonal, ami különböző elvárású hallgatójelöltek számára teheti kívánatossá a magyar magánegyetemet. Távlatilag talán érdemes lenne ehhez alakítani a szakok összetételét – akárcsak egy üzleti portfóliót. Lennie kell olyan irányoknak, ahol adott minőség mellett a földrajzi közelség a szempont, de olyanoknak is, ahol a különleges minőség biztosítható.

A magyarországi felsőoktatás folyamatai azt mutatják, hogy a leendő hallgatók elvárásai, saját életükre és a magánéleti sikert biztosító ismeretekre vonatkozó elképzelései „hajlamosak” szignifikánsan nem igazodni kormányzati, vagy nemzetgazdasági „elvárásokhoz”. Ugyanígy egy adott oktatói kar összetételéből adódó tehetetlenség is akadály lehet képzési kínálat átalakításának. Ebből a szempontból azt hiszem, Románia sem kivétel. A befektetői vagy munkaerő-piaci elvárások tehát csak akkor érvényesülhetnek, ha minden különösebb felhajtás nélkül – esetleg megfelelő finanszírozással megtámogatva – természetesen épülnek be az elsajátítandó ismeretekbe.

A Sapientia intézménycsoport komoly – közvetve szintén a hosszú távú működés megoldatlanságához kapcsolódó – kihívásának tekintem még az erdélyi akadémiai-értelmiségi közeg részéről élvezett támogatottság gyengeségét. Az akkreditáció hiányában ez még magyarázható volt bizonytalansággal, annak birtokában azonban elvileg már jórészt finanszírozás, illetve tudatos utánpótlásképzés kérdése. Már ha azt feltételezzük, hogy a közönségnek fontos a magyar nyelvű felsőoktatási intézmény léte és jövője.

E tekintetben a külvilág jobbra szimbolikus üzenetekből, közvetett jelzésekből tud ítélni. Olyanokból is, mint a gyulafehérvári teológia áthelyezése, amire a vitaindító szerzője hivatkozik. A körülmények ismerete nélkül tartózkodni kell az ítéletmondástól, de a kívülálló számára kifejezetten rossz üzenet, ha a legnagyobb társadalmi súllyal rendelkező alapító a saját felsőoktatási intézményét – az okok alapos kifejtése nélkül – a jogi elismerés megszerzésnek kapujában álló szintén „saját” intézménye helyett az általam román intézménybe kívánja integrálni.

Budapesten, 2006. november 10-én